

УДК: 141.78:165.742

СИЛКІНА С. О.

асистент кафедри філософії Київського
національного університету будівництва і архітектури
(Київ, Україна) svitlana.silk@gmail.com

ПОСТМОДЕРНА КРИТИКА МОДЕРНОЇ ПАРАДИГМИ ГУМАНІЗМУ ЯК ЧИННИК СУЧАСНОГО ГУМАНІСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Сучасний гуманістичний дискурс являє собою складне, багатовимірне явище. В статті аналізуються витoki та основні напрямки постмодерної критики просвітницьких ідей гуманізму, виокремлюються два етапи деконструкції гуманістичних ідей. Зазначається, що постмодернізм за своєю суттю не є антигуманістичним. Робиться висновок, що радикальна критика модерн-гуманізму сприяла формуванню сучасного гуманістичного дискурсу. Емпатія та відповідальність розглядаються як засади формування нової парадигми гуманізму.

Ключові слова: модерн, постмодерн, гуманізм, гуманістична парадигма, деконструкція, номада, різомат, емпатія, відповідальність, Інший.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. На початку ХХІ століття людство опинилося на порозі глобальних змін. Недієвість і необхідність перегляду застарілих норм міжнародного права, криза політики мультикультуралізму, стрімке зростання інформаційних технологій, активне освоєння космосу, відкриття і розвиток нових альтернативних джерел енергії, дигіталізація і віртуалізація життя, впровадження найсучасніших біотехнологій конструює нову реальність і потребує нового розуміння людини.

В умовах кардинальних політичних, економічних, соціальних, світоглядних змін проблема трансформації гуманістичної парадигми стає особливо актуальною. На думку американського філософа-гуманіста Пола Куртца, сучасна світова культура переживає «гуманістичний культурний ренесанс» [11]. Сучасний гуманістичний дискурс був сформований внаслідок постмодерної критики модерного гуманізму і являє собою складне поліфонічне явище, яке потребує дослідження і вироблення інтегруючої ідеї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Криза модерного гуманізму проявилася як неспроможність перевідкриття суб'єкта на засадах складності, відкритості, поліваріантності, плюралізму і бере свої витoki в критиці новоєвропейського раціоналізму, логоцентризму, есенціалізму Ф. Ніцше, М. Гайдеггер, М. Фуко, Ж. Дерріда, Ж. Дельоз, Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Бодріяр та інші представники постмодерного дискурсу переосмислили класичне трактування гуманізму, ґрунтуючись на принципово іншому розумінні людини та стратегій її існування. На думку З. Баумана, Ж.-Л. Нансі, П. Козловськи, С.С. Хоружого, О.І. Генісаретського, під впливом постмодерністської критики сформувалося

принципово нове розуміння людини як амбівалентної, «текучої», «людини-навігатора», «кочівника», людини, що здатна виходити за межі сталих сутностей.

Проблемі трансформації гуманізму в сучасному філософському дискурсі присвячені праці вітчизняних філософів, зокрема В.С. Пазенка, О.М. Соболев, В.С. Лук'янця, В. В. Ляха, В. П. Андрущенко, М. І. Михальченка, В.Г. Табачковського, В.І. Шинкарука, М. М. Черенкова, В. Воронкової, І. В. Степаненко, Г.В. Гіоргадзе. Про неогуманізм, «новий гуманізм», як один із можливих варіантів трансформації гуманістичних ідей говорять І. Бокова, П. Куртц, К. Ламонт, Я. ван Прааг та ін. Важливість перевідкриття гуманізму на нових засадах зазначається в матеріалах ЮНЕСКО, Римського клубу.

Ідеї трансгуманізму активно розвивають М. Міські, Г. Марвек, Р. Курцвел, Н. Бостром, М. Мур та ін. Аналізують наслідки зміни парадигм і перспективи людства та постлюдства Ф. Фукуяма, С. Гантінгтон, М.Кастельс, Б. Латур.

Основною метою статті є соціально-філософський аналіз постмодерної критики просвітницького гуманізму та її впливу на сучасний гуманістичний дискурс, виявлення інтегруючої ідеї для формування нової парадигми гуманізму.

Виклад основного матеріалу. Стратегія деконструкції новоєвропейського гуманізму своїм корінням сягає філософії Фрідріха Ніцше. Саме Ніцше заклав підвалини критики модерного світогляду, в основі якого лежала ідея просвітницького гуманізму. Закликаючи до переоцінки всіх застарілих цінностей, головною з яких був антропоцентризм, він писав: «Якраз тут і криється злий фатум Європи: разом із страхом перед людиною ми втратили і любов та повагу до неї, саме прагнення до неї. Тепер вже від самого погляду на людину відчуваємо втому...ми втомилися від людини.» [13, с. 438]. Все, чим пишалось ХІХ ст., -- «об'єктивність», «раціональність», «науковість», «гуманізм», «співчуття до знедолених», Ніцше називає поганими манерами. В епоху Просвітництва гуманізм тісно поєднується з науковою раціональністю і перетворюється на засіб поневолення людини і тому стає об'єктом критики Ф. Ніцше. На його думку, наслідком втілення просвітницьких ідей прогресу, демократизації, рівності стає « жахливий фізіологічний процес... взаємоуподібнення європейців», «виникнення корисної, працелюбної, багато на що здатної і спритної тварини «людини» [14, с. 90].

В своїх працях « До генеалогії моралі» та «По той бік добра і зла» Ніцше пророчо передбачив ряд жахливих катастроф ХХ століття: занепад європейської духовності, девальвацію гуманістичних цінностей, «бунт мас» з наступним пануванням «майбутнього хама», нівелювання особистості, індивідуальності під знаменами всезагальної рівності і братерства, тоталітаризм як наслідок демократії.

Ніцшеанське вчення про надлюдину пропонує ідеал автономної людської особистості, яка спрямована в майбутнє і здатна активно взаємодіяти з оточуючим світом в епоху глобальних змін. Критика Ф. Ніцше ідеалів і принципів Нового часу стала початком кінця модерного гуманізму.

Умовно можна виокремити два періоди у трансформації парадигми гуманізму в постмодерному дискурсі. Перший період – деконструкція модерного гуманізму - припадає на 60- 80 роки ХХ століття і пов'язаний з іменами засновників філософії постмодерну – Ж.-Ф.Ліотара, М.Фуко, Ж.Дерріда, Ж.Дельоза, Ф.Гваттарі. Основною характерною рисою цього періоду є нищівна критика та деконструкція ідей просвітницького гуманізму і заклик відмови від них.

Вже в 60-ті роки французький філософ Мішель Фуко назвав ідеї новоєвропейського гуманізму «химерами», які насправді приводять до ігнорування інтересами окремо взятої людини, до відкидання і придушення того, що не відповідає жорстким нормам раціональності. Необхідною умовою вивільнення від пут «просвітницького» гуманізму філософ вважає відмову від антропологічного егоцентризму, що в свою чергу має призвести до «смерті людини» - людини як носія раціональності, як гаранта невпинного прогресу, як самодостатньої і всевладної істоти. Фуко знімає людину з п'єдесталу і демонструє її розщепленість та безпорадність перед такими реаліями життя, як праця, мова, влада.

На думку Фуко, внаслідок панування модерної парадигми, людина, як центральна ідея філософського дискурсу, «помирає» двічі: вперше, за Ніцше та Гайдеггером, вона помирає як суб'єкт, що претендує на самопізнання; вдруге людина «помирає» в гуманітарних науках як об'єкт пізнання. Наука не може охопити всі аспекти «розщепленої» людини і тому її дослідження є односторонніми. Спроба ж зробити з людини цілісний об'єкт дослідження вбиває її, перетворюючи на річ [15, с. 41]. Отже, для Фуко проблематичним є саме існування людини, отож роздуми про гуманізм він вважає безпідставними.

Інший теоретик постмодернізму, Жан-Франсуа Ліотар закликає відмовитися від антропологізму та гуманізму, що повністю дискредитували себе за останнє століття. Саме в недовірі до метанаративів Просвітництва - одним з яких є гуманізм - філософ вбачає «ситуацію постмодерну». Ці метанаративи втрачають свою легітимуючу функцію, хоча і не зникають повністю, а розсипаються на хмари мовних елементів. Кожен із цих елементів несе свій прагматичний сенс, а кожна людина живе на перехресті багатьох таких сенсів, тобто форм активності та форм життя. Нове суспільство, на думку філософа, вже не стверджує «антропологію ньютонівського типу», а спрямоване на визнання плюральності та відмінності. В таких умовах людина звільняється від панування різного роду «центризмів» і починає сама конструювати власне життя [2].

Однією з найяскравіших стратегій деконструкції гуманізму є філософія Жюльєн Дельоза. Дельозівська критика раціоналізму та гуманізму ґрунтується на філософії Ніцше. Головне джерело загроз вільному розгортанню людського буття філософ вбачає у практиці «модерн-гуманізму» підпорядковувати людську екзистенцію «непохитним» правилам, еталонам, стандартам. Панування модерної метафізики приводить, на думку Дельоза, до влади загального над індивідуальним, до легітимації одних форм і маргіналізації інших, а це, в свою чергу, неминуче обмежує вільне розгортання людського

буття. Основна цінність дельозівської стратегії полягає в ствердженні «світу відмінностей» і розхитуванні будь-яких дихотомій і опозицій. Він розглядає людину як номаду, не затиснуту раз і назавжди в тісних рамках норм, правил, систем, а відкрити різноманітним бажанням, прагненням, поривам. «Номада», «кочівник» -- це вічний мандрівник, який невтомно рухається по різомній поверхні. Кочівник ніде не вкорінений, він постійно переміщується по територіям, ніде не затримується і не вважає жодну із територій своєю власною, готовий в будь-який момент рушити далі, рішуче відмовляючись від будь-якої заданості своєї траєкторії і долаючи будь-які межі. Людина-номада -- це новий тип постмодерної людини, яка відкрита всьому новому, не плекає свою сутність, а перебуває в постійному процесі «конструювання себе» [7, с. 672]. Номадичне мислення передбачає « уміння мислити динамічно, критично і трансгресивно, долаючи межі будь-яких закритих статичних «порядків»: культурних, дисциплінарних, парадигмальних тощо, тобто уміння мислити відкритими поняттями – концептами, що стрімко рухаються хвилиною зіткнення різнонаправлених сил, що виражають будь-яке множинне, конституують смисл і утверджують відмінності» [6, с. 31-32].

Таким чином, деконструюючи модерний гуманізм, постмодернізм прагне створити умови, «розчистити майданчик» для нового гуманістичного дискурсу, який враховуватиме величезну диференціацію людського «Я» і призведе до появи «постмодерної» людини.

Другий період переосмислення парадигми гуманізму в постмодерністському дискурсі охоплює останнє десятиліття ХХ – перші роки ХХІ століття і полягає в намаганні подолати «кризу ідентичності», «смерть суб'єкта» і трансформувати гуманістичну парадигму на постмодерних засадах. В філософських пошуках таких філософів, як В.Вельш, П.Козловські, Ж.Бодрійар, З.Бауман на передній план виходить проблема конституювання вільної, самодостатньої, необмеженої в своєму розгортанні особистості.

Одним із найпалкіших прихильників проекту постмодерну є німецький філософ Вольфганг Вельш. Його дослідження феномену постмодерну базується на поглядах Ліутара щодо гетерогенності, багатоманітності ,відмінності мовних ігор. Головною ознакою постмодерного світобачення, на думку Вельша, є «принциповий плюралізм», який впроваджує множинність, різноманітність, конкуренцію парадигм та співіснування гетерогенних елементів.

«Постмодерн уникає всіх форм монізму, уніфікації, і тоталітизації, не сприймає жодної загальнообов'язкової утопії і багатьох прихованих видів деспотизму, а замість цього переходить до проголошення множинності і диверсивності, різноманіття й конкуренції парадигм і співіснування гетерогенних елементів» [4, с. 132]. Жодна апріорна система, жоден авторитет не може панувати над поглядами та інтересами людини, що робить її (людину), з одного боку, абсолютно вільною у проявах своєї екзистенції, з іншого боку, вимагає від неї усвідомлення власної відповідальності за свої вчинки і за долю людства в цілому.

Інший німецький філософ, дослідник феномену постмодерну, Петер Козловські вважає пошук і культивування індивідуальної суб'єктивності

головною темою сучасної культури. На його думку, основні поняття модерну, постійно зростаюче панування над природою, розширення господарської діяльності привели до втрати ідентичності індивіда, із особливою ясністю продемонстрували обмеженість модерністських програм.

Козловськи вважає, що в постмодерні відбувається перевідкриття суб'єктивного світу людини, її «Я» після того, як таємниця людського особистого центру була втрачена у всеоб'єктивуючих теоріях модерну; відбувається «відкриття глибини та інтимності людської суб'єктивності, зіткнення зі стражданням та самотністю «Я» [9, с. 271]. На зміну стратегії деконструкції «новевропейського» гуманізму має прийти нова гуманістична парадигма, яка враховуватиме величезну диференціацію людського «Я» і призведе до появи «постмодерної» людини – вільної багатогранної особистості, що здатна до відповідальних рішень та врахування інтересів інших людей.

На думку відомого соціолога та філософа Зігмунда Баумана, основними ознаками модерну є плюралізм культур, відсутність владних універсалій, постійні зміни політичних, культурних, соціальних реалій, домінування засобів масової інформації. Він говорить про те, що людину потрібно розглядати, як амбівалентну, суперечливу істоту, а не як носія «сутності»: «...саме ця амбівалентність, двозначність, радше, ніж однозначність людського жеребу становить «сутність» людського роду. Про цю сутність можна говорити, лише використовуючи лапки, адже вона фактично заперечує саму сутність...» [2, с. 206]. В таких умовах людина перестає бути поганою чи хорошою, стає «морально амбівалентною», а мораль трансформується в етичну систему, яка покликана сприяти міжособистісній взаємодії. Особливого значення набуває потреба «бути для Іншого».

Жан Бодрійяр не поділяє оптимістичної думки інших філософів, що на сцену історії вийшла вільна, самодостатня, відповідальна людина. Сучасний світ - це світ споживання і симулякрів, і людина в цьому світі із суб'єкта перетворюється на об'єкт. Філософ вважає, що сучасне суспільство має на меті нейтралізувати відмінності, зруйнувати Іншого як дзеркало суб'єктивності. Вихід з майже безнадійної кризи всіх форм життя Бодрійяр вбачає в культивуванні відмінностей, у відродженні цінності Іншого [3, с. 164].

Таким чином, радикальна критика модерної парадигми гуманізму з боку теоретиків постмодернізму не є антигуманізмом, вони занепокоєні долею окремо взятої людини набагато більше, ніж захисники проекту Просвітництва.

Світоглядними засадами формування сучасного гуманістичного дискурсу стала постмодерністська відмова від цілераціональності, логоцентризму, есенціалізму, бінарних опозицій на кшталт «центр – периферія», «істина – хиба», «нормальний – ненормальний», від уніфікацій та монополії на істину, які неминуче ведуть до тоталітаризму та ідеократії, нетерпимість до будь-яких форм примусу та терору. Принципово нове розуміння людини, як вільної, необмеженої зовнішніми рамками, самоконструюючої особистості призводить до різноманітних трансформацій гуманізму і появи поліфонічного гуманістичного дискурсу. «Ні один із видів гуманізму не має шансів на

абсолютне лідерство. Це означало б смерть гуманізму. У самій онтології людського буття, як буття культури, заключається триєдність базових цінностей консервативного, ліберального і соціального. Гуманізм розпочинає свій шлях з однієї із них, але реалізує себе у діалозі з іншими видами гуманізму» [5, с. 27].

Сучасний гуманістичний дискурс об'єднує різноманітні, часом навіть протилежні форми гуманістичного світогляду. За П. Куртцем, існують такі різновиди гуманізму: натуралістичний, науковий, секулярний гуманізм; атеїстичний і релігійний; християнський, іудейський і дзен; марксистський і демократичний; екзистенціалістський і прагматичний [10, с. 137].

В. Андрущенко і М. Михальченко зазначають, що гуманізм існує в двох формах: у вигляді раціонального, світського гуманізму, що сформувався на базі науки і в центрі якого стоїть вільна самодостатня людина, та ірраціонального та релігійного гуманізму, який сформовано на базі модернізації католицизму та протестантизму, і який розглядає людину, котра реалізує себе через віру в Бога [1].

В. Воронкова виокремлює три види гуманізму: соціальний, ліберальний і релігійний і зазначає, що гуманізм соціальний і гуманізм ліберальний виконують функцію інновації культури. У той час як релігійний гуманізм у вирішенні цих задач виконує по-своєму необхідну охоронну функцію [5, с. 28].

Також до сучасного гуманістичного дискурсу можна віднести такі форми гуманізму, як: «універсальний», «еволюційний», «космополітичний», «транскультурний», «планетарний», «інклюзивний», «новий гуманізм», «трансгуманізм», «постгуманізм». Всі ці різновиди гуманізму були сформовані внаслідок постмодерної критики просвітницького проекту гуманізму і базуються на принципах плюральності, космополітизму, інклюзивності, транснаціональності, толерантності, діалогічності культур, визнають освіту, науку, культуру і комунікацію головними важелями побудови глобальної людської спільноти, відстоюють рівність та солідарність як основні засади взаємодії людей, наполягають на необхідності збереження унікальності та самобутності кожної культури та особистості при інтеграції у світовий простір.

Висновок. Постмодерн, при всій своїй радикальності і спробах деконструювати гуманізм як модерний наратив, не є антигуманістичним по своїй суті, адже головною метою постмодерної критики стає повернення суб'єкта на нових засадах - плюральності, свободи, унікальності. Саме завдяки постмодерному переосмисленню людини стає можливою трансформація гуманістичних ідей і формування сучасного гуманістичного дискурсу. Однак не викликає сумнівів і той факт, що концепт «гуманізм» знаходиться у стані трансформації на сучасному етапі розвитку суспільства і потребує вироблення нової парадигми, яка б розглядала людину як біокультурну форму життя і базувалася на емпатії, солідарності і відповідальності перед Іншим.

На думку польського дослідника постгуманітаристики Єви Доманської, «зрілість людської істоти визначається рівнем її співпереживання: чим більше особа здатна до співпереживання, тим зрілішою вона є» [8, с. 365].

Отже, незважаючи на різноманітність сучасних напрямів гуманізму, видається можливим виявити інтегральні ідеї, які і можуть бути покладені в основу формування нової гуманістичної парадигми: співчуття до Іншого, солідарність з Іншим, відповідальність перед Іншим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Гуманізм і гуманітаризм: спільне і специфічне / В. Андрущенко, М. Михальченко [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ukped.com/skarbnichka/732-.html>
2. Бауман З. У пошуках центру, що тримає / З. Бауман // Глобальні модерності. - К.: Ніка-Центр, 2008. - С. 201-220.
3. Бодрийяр Ж. Прозрачність зла: [пер. с фр., ред. Л. Любарской и Е. Марковской]. - М.: Добросвет, 2000. - 258 с.
4. Вельш В. «Постмодерн». Генеалогія і значення одного спорного поняття / В. Вельш // Путь. Международный философский журнал. – Москва: Изд-во Информ-Прогресс, 1992. - №1. - С. 109-136.
5. Воронкова В. Г. Деконструкція гуманізму в умовах постмодерністської глобалізації / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2010. – Вип.40. – С. 14-35.
6. Горбунова Л.С. Номадизм як спосіб мислення та освітня стратегія / Л.С. Горбунова // Філософія освіти. – 2011. - №1-2 (10). – С. 17-34.
7. Делез Ж., Гваттари Ф. Анти-Едип: Капіталізм і шизофренія / Ж. Делез, Ф. Гваттари ; [пер. с франц. и послесл. Д. Кралечкина]. — Екатеринбург: У-Фактория, 2007. — 672 с.
8. Доманська Є. Історія та сучасна гуманітаристика / Є. Доманська – К.: Ніка, 2012. – 378 с.
9. Козловські П. Культура постмодерну / П. Козловські // Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки [хрестоматія] / Упоряд. В. В. Лях, В. С. Пазенок. – К.: Ваклер, 1996. - 428 с.
10. Куртц П. Начало начал: В поисках стержневого определения гуманизма / П. Куртц // Мужество статья: Добродетели гуманизма. – Москва: РГО, 2000. – 256 с.
11. Куртц П. Планетарное мировоззрение современности / П. Куртц // Здравый смысл. – 2012. - №2 (63). - Режим доступу : <http://razumru.ru/humanism/journal2/63/kurtz.htm>
12. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну / Ж.-Ф. Ліотар // Філософ. і соціол. Думка. - 1995. - № 5-6. - С. 15-38.
13. Ницше Ф. К генеалогии морали / Ф. Ницше // Сочинения в 2 т. - Москва: Мысль, 1990, - Т. 2. - 829 с.
14. Ницше Ф. Воля к власти . Опыт переоценки всех ценностей: [пер. с нем. Е. Герцык и др.]. - Москва: Культурная Революция, 2005. – 880 с.
15. Фуко М. Нужно защищать общество: Курс лекций, прочитанных в Коллеж де Франс в 1975—1976 уч.г. / М. Фуко - СПб.: Наука, 2005 г. - 312 с.

REFERENCES

1. Andrushchenko V. Humanizm i humanitaryzm: spilne i spetsyfishne / V. Andrushchenko, M. Mykhalchenko [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://ukped.com/skarbnichka/732-.html>
2. Bauman Z. U poshukakh tsentru, shcho trymaie / Z. Bauman // Hlobalni modernosti. - K.: Nika-Tsentr, 2008. - S. 201-220.
3. Bodriyyar Zh. Prozrachnost zla: [per. s fr.. red. L. Lyubarskoy i E. Markovskoy]. - M.: Dobrosvet. 2000. - 258 s.

4. Velsh V. «Postmodern». Genealogiya i znachenije odnogo spornogo ponyatiya / V. Velsh // Put. Mezhdunarodniy filosofskiy zhurnal. – Moskva: Izd-vo Inform-Progress. 1992. - №.1. - S. 109-136.
5. Voronkova V. H. Dekonstruksiia humanizmu v umovakh postmodernistskoi hlobalizatsii / V. H. Voronkova // Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii: [zb. nauk. pr.]. – Zaporizhzhia: Vyd-vo ZDIA, 2010. – Vyp.40. – S. 14-35.
6. Gorbunova L.S. Nomadyzm yak sposib myslennia ta osvitiia stratehiia / L.S. Gorbunova // Filosofiia osvity. – 2011. - №1-2 (10). – S. 17-34.
7. Delez Zh., Gvattari F. Anti-Edip: Kapitalizm i shizofreniya / Zh. Delez, F. Gvattari ; [per. s frants. i poslesl. D. Kralechkina]. — Ekaterinburg: U-Faktoriya. 2007. — 672 s.
8. Domanska E. Istoriia ta suchasna humanitarystyka / Ie. Domanska – K.: Nika, 2012. – 378 s.
9. Kozlovsky P. Kultura postmodernu / P. Kozlovsky // Suchasna zarubizhna filosofiia: Techii i napriamky [khrestomatiia] / Uporiad. V. V. Liakh, V. S. Pazenok. – K.: Vakler, 1996. - 428 s.
10. Kurtts P. Nachalo nachal: V poiskakh sterzhneвого opredeleniya gumanizma / P. Kurtts // Muzhestvo stat: Dobrodeteli gumanizma. – Moskva: RGO. 2000. – 256 s.
11. Kurtts P. Planetarnoye mirovozzreniye sovremennosti / P. Kurtts // Zdravyiy smysl. – 2012. - №2 (63). - Rezhim dostupu do zhurn.: <http://razumru.ru/humanism/journal2/63/kurtz.htm>
12. Liotar. Zh.-F. Sytuatsiia postmodernu / Zh.-F. Liotar // Filos. i sotsiol. Dumka. - 1995. - № 5-6. - S. 15-38.
13. Nicshe F. K genealogii morali / F. Nicshe // Sochineniya v 2 t. - Moskva: Mysl, 1990, - T. 2. - 829 s.
14. Nicshe F. Volya k vlasti . Opyt pereocenki vseh cennostey: [per. s nem. E. Gercyk i dr.]. - Moskva: Kulturnaya Revolyuciya, 2005. – 880 s.
15. Fuko M. Nuzhno zaschischat obschestvo: Kurs lekciy, pročitannyh v Kollezh de Frans v 1975—1976 uch.g. / M. Fuko - SPb.: Nauka, 2005 g. - 312 s.

СИЛКИНА С.А., ассистент кафедры философии, Киевский Национальный Университет Стрoительства и Архитектуры (Киев, Украина) E-mail svitlana.silk@gmail.com

ПОСТМОДЕРНАЯ КРИТИКА ПАРАДИГМЫ ГУМАНИЗМА МОДЕРНА КАК ФАКТОР СОВРЕМЕННОГО ГУМАНИСТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА

Современный гуманистический дискурс представляет собой сложное, многомерное явление. В статье анализируются истоки и основные направления постмодернистской критики просветительских идей гуманизма, выделяются два этапа деконструкции гуманистических идей. Отмечается, что постмодернизм по своей сути не является антигуманистическим. Делается вывод, что радикальная критика модерн-гуманизма способствовала формированию современного гуманистического дискурса. Эмпатия и ответственность рассматриваются как основа формирования новой парадигмы гуманизма.

Ключевые слова: модерн, постмодерн, гуманизм, гуманистическая парадигма, деконструкция, номада, ризома, эмпатия, ответственность, Другой.

Sylkina, Svitlana, assistant of Department of the Philosophy by Kyiv National University of Construction and Architecture (Kyiv, Ukraine) E-mail: svitlana.silk@gmail.com

POSTMODERN REVISION OF 'MODERN' PARADIGM AS A REASON OF ACTUAL HUMANISTIC DISCOURSE

Modern humanistic discourse is a complex and multidimensional phenomenon. This article is making representation of the foundations of postmodern criticism of humanism in Friedrich's Nietzsche philosophy and main directions of Enlightenment ideas of humanism, describe two stages

of deconstruction humanistic ideas: radical criticism of rationalism, logocentrism, modern, essentialism – J.-F. Liotarom, Michel Foucault, M. Derrida, Zh. Deloza, F. Hvattari and transformation of humanism in a philosophy of V. Velsh, P. Kozlovskyy, Zh. Bodriyar, Z. Bauman.

Noted that postmodernism is inherently not anti-humanistic. It concludes that a radical critique of modern humanism contributed to the formation of modern humanist discourse as complex polyphonic, multi-vector phenomenon which characterized by plurality, cosmopolitanism, inclusiveness, transnational, tolerance and of dialogue of cultures. Empathy, solidarity and responsibility are considered as basis for the formation of a new paradigm of humanism.

Keywords: *Modern, Postmodernism, humanism, humanistic paradigm, deconstruction, nomad, rhizome, empathy, responsibility, Another.*

Стаття надійшла до редколегії 20.04.16 р.

Рекомендовано до друку 25.04.16 р.